

פ' שלך לך

1) ספר שמות פרק לד

(ו) וַיַּעֲבֹר יְדֹנָד עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא

ספר במדבר פרק יז

(יז) וַעֲתָה יִגְדַל נָא פֶּחַ אֲדֹנָי פְּאֲשֶׁר דִּבְרַתָּ לְאָמַר:

יְדֹנָד	יְדֹנָד
יְדֹנָד	יְדֹנָד
אֵל	אֵל
רְחוּם וְחַנוּן	רְחוּם וְחַנוּן
אֶרֶךְ אַפַּיִם	אֶרֶךְ אַפַּיִם
וְרַב חֶסֶד	וְרַב חֶסֶד
וְאֵמֶת:	וְאֵמֶת:
(ז) נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים	(ז) נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים
נִשְׂא עֹון	נִשְׂא עֹון
וּפָשַׁע	וּפָשַׁע
וְחַטָּאָה	וְחַטָּאָה
וַיִּנְקָה לֹא יִנְקָה	וַיִּנְקָה לֹא יִנְקָה
פֶּקֶד עֹון אָבוֹת עַל בְּנֵי בְנֵים	פֶּקֶד עֹון אָבוֹת עַל בְּנֵי בְנֵים
עַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רִבְעִים:	עַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רִבְעִים:

2) רמב"ן על במדבר פרק יז פסוק יז

ויאמר שיהיה הגדולה בכח רחמים, כי מדת הדין היא שמתוחה כנגדם והזכיר במדות "ארך אפים ורב חסד" ולא הזכיר "אמת", כי במדת אמת יהיו חייבים ולא הזכיר "נוצר חסד לאלפים", כי לא בזכות אבות נתפלל משה עכשיו ולא הזכיר בתפילה הזאת לאברהם ליצחק וליעקב כלל והטעם בעבור שהארץ ניתנה לאבות ומהם ירשוהו, והם מורדים באבותם ולא היו חפצים במתנה שלהם אשר האבות היו בוחרים בה מאד . . .

3) ולא הזכיר "וחטאה", בעבור שאלו מזידים ופושעים - ולא ידעתי למה לא הזכיר "רחום וחנון", אולי ידע משה כי הדין מתוח עליהם ולא ימחול לעולם, לכן לא ביקש רק אריכות אפים שלא ימיתם כאיש אחד ולא ישחטם כצאן במדבר שימותו במגפה, ובעבור שלא בקש עתה אלא אריכות אפים אמר לו "סלחתי כדברריך" שאהיה להם ארך אפים ורב חסד

4) והזכיר "פוקד עון אבות", לאמר שאם יראה שלא למחות עונם יפקוד עון אבות על בניהם ולאורך אפים יקחם, ומזה היתה הגזרה לקבוע להם בכיה לדורות כלילה הזה כי פקד עונם על זרעם . . .

5) והנה במשנה תורה הזכיר משה במעשה העגל תפלתו אשר התפלל עליהם, ואמר (דברים ט יח) ואתנפל לפני השם כראשונה וגו', ופירש שם (פסוק כו) תפלתו ואתפלל אל ה' ואומר וגו', והזכיר גם כן תפלתו על אהרן (פסוק כ), ולא הזכיר להם במרגלים שהתפלל עליהם כלל וכל זה מן הטעם שהזכירתי, כי הוא לא התפלל למחול להם אלא שישא להם ויאריך אפו ויפקוד עון אבות על בנים, ולא היתה תפלתו שלימה עליהם, ועל כן לא הזכירה להם כי היו יכולין לטעון עליו:

6) מלבים על במדבר פרק יז פסוק יח-יט

ה' ארך אפים, הנה לא הזכיר מן הי"ג מדות אל רחום וחנון ואמת נוצר חסד לאלפים ונושא חטאה, כי אחר שגלה לו שרוצה לכלותם יען שראה שלא ישבו לעולם ואין להם שום תקנה, ושמה שרוצה לכלותם אינו מצד הנקמה על העבר רק כדי לתקן הקלקול בעתיד, כמשל בעל הכרם שנשחת כרמו שעוקר את הגפנים הנשחתים כדי להציל את הגפנים שעדיין לא נשחת (כנ"ל פסוק י"ב), א"כ השחתה זו אינו מצד מדת הדין רק מצד מדה"ר שירח' על הכרם כל ישחת לגמרי

7) א"כ אין מקום להזכיר פה מדת רחום וחנון, וכן לא מדת אמת כי העונש הזה הוא מצד מדת אמת וכן לא מדת נוצר חסד ולא מדת נושא חטאה שהם היו מזידיים והזכיר רק המדות שמצדם יבקש עליהם שהוא מדת ארך אפים שמבקש שיאריך אפו ולא יכלם תיכף רק יפקוד עון אבות על בנים בזמנים מתחלפי',

8) והזכיר מדת נושא עון ופשע, שכבר התבאר אצלי שיש הבדל בין סליחת עון ובין נשיאת עון, הסולח מעביר את העון מן המציאות כאלו לא היה במציאות כלל, וע"כ לא תמצא סליחת עון רק אצל ה' לבד לא מאדם לאדם, כי האדם הגם שעובר על פשע ונושא פשע לא יוכל לסלוח והוא שישוב דבר שהיה במציאות כאילו לא היה כלל . . .

9) והנה מצד כל אלה המדות שחשב א"א שיסלח את העון היינו שישוב העון כאלו לא היה במציאות כלל, רק יצויר שנושא את העון וסובלו ויאריך אפו לדורות הבאים, אבל שיסלח את העון זה לא יצויר רק ע"י מדת רב חסד, כי החסד אין לו גבול והוא בלתי משקיף על מקבל החסד, וע"ז הוסיף לבקש סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך שע"י מדת חסד יוסיף לסלוח העון שיהיה כאלו לא היה במציאות כלל וכמו שכבר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה ותרגלת עמם במדה זו:

10) אבן עזרא על שמות פרק לד פסוק ז

והנה הסתכלנו תפלת משה על דבר המרגלים. ויאמר ה' שהוא שם העצם. והמדות תהיינה עליו נאמרות ולא הזכיר השם השני שהוא תאר. כי השם רצה להשמיד ולא אל. כי אין צורך להזכיר המדה הזאת ולא רחום כי ישראל לא היו פתאים. ולא חנון כי לא נעשה להם חמס שיצעקו אל השם להושיעם. והזכיר ארך אפים. כי היו רשעים. ורב חסד. לכל הוא. ולא הזכיר ואמת כי היו חייבים. והזכיר נושא עון ופשע. ולא הזכיר וחטאה כי לא היו שוגגים. ומרוב הענוה שהיתה במשה הכניס נפשו עם ישראל לאמר וסלחת לעווננו ולחטאתינו. ולא הזכיר פשעינו. בעבור גודל מעלתו שלא יתכן שיפשע:

11) רבי יוסף בכור שור על במדבר פרק יד פסוק יח

ה' ארך אפים. כבר פירשתי ב"כ"י תשא" שה' מידת הדין ומדת רחמנות, ולכך הזכיר ה' ה'. וכאן שלא בא אלא על מידת רחמנות, לא הזכיר את השם אלא פעם אחת. ו"אל" לא הזכיר כאן, מפני שהוא לשון "דיין" וחוזק, כדכתיב "ואת אילי הארץ לקח", ורחום וחנון [שלא הזכיר] שאינו מבקש שירחם לחונן ולתת להם כלום, כדכתיב "וצדיק חונן ונותן" - כלומר - חונן ומרחם, ראשונה - לשון מתנה, והוא לא היה מבקש אלא שיסלח להם, אבל ארך אפים לשון רחמנות, שמאריך אפים לבריותיו, שאין מידת הקב"ה כמידת בשר ודם, שאדם כשבא לו מקום לנקום מאויבו אינו מאריך אפו, שאינו יודע אם יבוא לו מקום, אבל הקב"ה מאריך אפו, שכל זמן שירצה יגבה חובו, ואין מידו מציל, כי הכל בידו והכל עבדיו.

12) ורב חסד - שמרבה חסדו עם בריותיו, אבל אמת לא הזכיר כאן, שלא יבא עמהם באמיתת הדין, ולא היה רוצה שיאמת עליהם דבריו, שאמר - "אכנו בדבר". ונוצר חסד לאלפים לא שייך הכא, דהם לא עשו חסד שינצור להם, אלא שפשעו. נושא עון ופשע, ו"חטאה" לא הזכיר, שחטא לשון שוגג, דכתיב "נפש כי תחטא בשגגה", ואילו מזידיים ומורדים היו, כדכתיב "אך בה' אל תמרודו" ולכך הזכיר "פשע ועון". ונקמה לא ינקה - שאינו מנקה הפושעים מן העולם, אלא מוחל להם, כדכתיב "ויסרתך למשפט, ונקמה לא אנקך" מן העולם. ומכאן אתה למד כי "נקמה לא ינקה" מדת רחמים, כמו שפירשתי בכי תשא. מדהזכירו כאן פוקד עון אבות על בנים, גם זה מדת רחמנות, שאינו פורע לא מהראשון ולא מהשיני עד הרביעי. ובכי תשא שבא למניין המידות, אמר "על בנים ועל בני בנים", אבל בכאן לא חש להאריך:

13) משך חכמה על במדבר פרק יד פסוק יח

ד' ארך אפים - מה שלא הזכיר שני פעמים ד' כמו בתשא, משום דפירשו (ראש השנה יז): ד' קודם שיחטא, ופירש הרא"ש (שם סימן ה' ו') בעו"ג על המחשבה, אפ"ה מתנהג עמו במדת הרחמים אעפ"י שמחשבה מצטרף למעשה, ולכן רק בעגל, לא כאן, קודם שיחטא על המחשבה אינו צריך מדת הרחמים. ודו"ק. ורב חסד - לא הזכיר ואמת, שלהזכיר לקיים הבטחה שייך אמת, ולכן גבי עגל הזכיר זכות אבות והשבועה, אבל הכא שבעטו במתנה, והנותן מתנה לחברו ע"י אחר ואמר אי אפשר לא זכה. . .

